

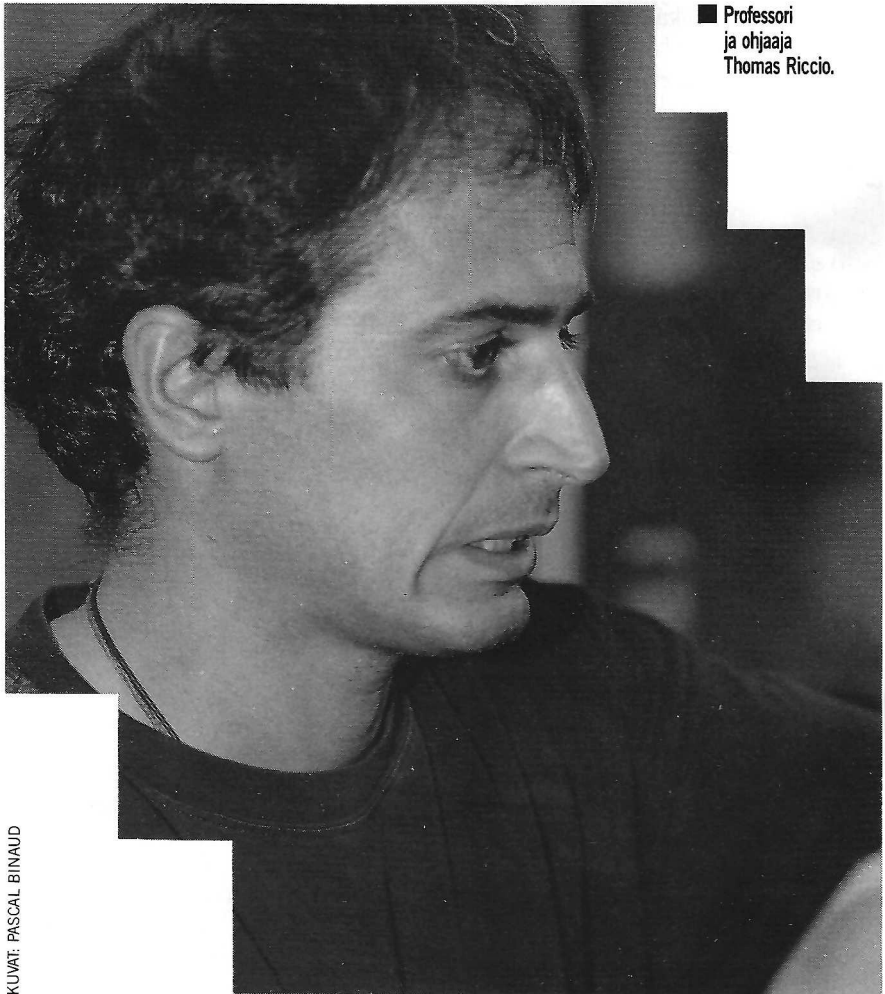
”Miten isoäitisi tämän laulun lauloikaan?”

Thomas Riccio kyllästyi läntiseen teatteriin ja siirtyi alkuperäiskansojen pariin

Yhdysvaltalaisen ohjaajan Thomas Riccion työ on hänen 15-vuotisen teatteriuransa aikana loitonnut yhä kauemmas läntisestä modernista teatterista – sillä kun ei ole tuntunut olevan mitään annettavaa. Sen sijaan Riccio on työskennellyt teatteriryhmien kanssa, jotka ovat edustaneet alkuperäiskansoja Alaskasta Venäjälle ja Grönlannista Etelä-Afrikkaan.

Riccio on Alaskan yliopiston teatteritaiteen apulaisprofessori, jolta ei puutu kokemusta: hän on työskennellyt Alaskan eskimoiden Tuma-teatterissa, grönlantilaisen Tukak Teatterin kanssa Tanskassa, jakuuttien shamanistista Sakha-perinnettä soveltavassa ryhmässä Venäjällä ja zulujuen kanssa Etelä-Afrikassa.

Riccio kertoi Tampereen teatterikesässä oppineensa paljon alkuperäiskansojen teatteriryhmiltä. Esimerkiksi ensimmäisen kerran Etelä-Afrikkaan lähtiessään Riccio luki pari sataa zulujuen legendaa, jotka olivat olemassa kirjoitettuina. Jostain syystä yksi

■ Professori ja ohjaaja Thomas Riccio.

niistä, tarina pyhästä lehmästä, alkoi kiehto häntä, ja se otettiin teatterityön pohjaksi.

Legendan mukaan taivaan herra antoi pienen paimenpojan haltuun lehmän, mutta kannibaalit tulivat ja halusivat viedä lehmän mukanaan. Kun lehmä ei suostunut seuraamaan kenenkään muun kuin paimenpojan laulua, poika otettiin mukaan. Kannibaalit tappoivat, paloittelevat ja söivät lehmän. Sillä aikaa kun kannibaalit nukkuivat, taivaan herra ilmoitti pojalle, että hänet syötäisiin seuraavaksi, joten hänen olisi paras lähteä. Poika ei kuitenkaan halunnut lähteä ilman lehmäänsä, mutta taivaan herra ilmoitti, että lehmä seuraisi kyllä elävänä mukana, kunhan poika vain laulaisi lauluun.

Riccio korostaa, että vaikka hän ei ole koulutukseltaan antropologi, työskentely perinteeseen pohjautuvan teatterin parissa vaatii usein antropologisia menetelmiä. Alkuperäiskansojen kulttuuri on ollut suullista, ja kirjoittamalla siitä on saatu talteen vain pienen pieni osa. Ihmisillä on kuitenkin paljon tietoa, joka katoaa, jos kukaan ei ole kiinnostunut siitä.

”Minulla ei ollut mitään käsitystä zulujen legendan merkityksestä, joten aloitimme tutkimalla sen alkuperää. Jaoin ryhmämme kahden tai kolmen hengen pienryhmiin, joilla kullakin oli tarinassa rooli: kannibaalit, lehmä, taivaan herra, maaäiti. Heidän tehtävänsä oli etsiä kunkin roolihahmon tarkoitusta legendassa haastattelemalla tuntemiaan ihmisiä”, Riccio kertoo.

Zulu-ryhmä päätyi tulkinnoissaan siihen, että lehmä edusti zulujen maata ja paimenpoika zulujen kansaa, jonka toiset kansat halusivat valloittaa. Kannibaaleja olivat xhosat ja eurooppalaiset.

Seuraava askel teatteriryhmän työssä ovat improvisaatiot. Riccio kertoo, että hän pyrkii löytämään kunkin kansan omat tavat tehdä teatteria. Hänen tehtävänsä on esittää kysymyksiä: miten tekisit tämän? kuinka isoäitisi laulaisi tämän laulun?

Zuluille tämä oli uutta, koska Etelä-Afrikassa kukaan - etenkin valkoinen — ei ollut koskaan esittänyt heille kysymyksiä, vaan pikemminkin määräyksiä.

”Tanssii kuin Aku Ankka”

Länsimainen ihminen toimii ikään kuin kaisen voisi älyllistä. Tämä heijastuu teatteriinkin, joka on kangistunut sanoilla selittämiseksi. Alkuperäiskansat eivät halua pilkkoa kokonaisuutta osiksi — henkiseen elämään, tekniikkaan, tunteisiin, älyyn — vaan kaikki on yhtä.

Riccion esimerkki rentoutusharjoituksista oli kuvaava. Aloittaessaan työskentelyn Alaskan eskimoiden kanssa hän käytti itse

New Yorkin teattereissa oppimaansa jumpaa, joka nostaa hien pintaan. Parissa päivässä oli selvää, että tekniikka ei toiminut, koska näyttelijät eivät selvästikään rentoutuneet.

Seuraavaksi Riccio pyysi näyttelijöitä miettimään itse rentouttavia liikesarjoja. Vähitellen hän ymmärsi, että fyysiset harjoitukset eivät onnistuneet, koska näyttelijät eivät pystyneet erottamaan henkistä ja ruumiillista puolta itsestään. Tuloksena oli esimerkiksi lentävää kotkaa muistuttavaa rytmikästä mutta harmonista liikehdintää, joka kehittyi eräistä rukousaennoista.

”Kun aloitin Alaskassa, minun oli ensin kysyttävä itseltäni, miten oikein aion tehdä työni, kun en tiedä eskimoteatterista yhtään mitään. No, opettelin tanssimaan kuten he, ja siitä se lähti. Ryhmäni jäsenet sanoivat, että minua katsellessa mieleen tulivat Disneyn piirretyt.” Ryhmän jäsenet hyväksyivät Riccion, vaikka hän ”tanssii kuin Aku Ankka”.

Zulujen legenda ja politiikka yhdistyivät

Teatterityössä törmää alkuperäiskansojen arkeen ja heidän kokemaansa sortoon. Tämä pätee erityisesti Etelä-Afrikkaan.

Riccio on työskennellyt Kwasa-nimisen zulujen teatteriryhmän kanssa. Se koostuu pääasiassa mustista, mutta Riccion vaatimuksesta mukana on myös muutama valkoihoinen. Lisäksi ryhmässä oli yksi rasta-fari ja muutama värillinen.

”Olen ensimmäinen valkoinen, joka on työskennellyt näiden ihmisten kanssa pyrkimättä sanomaan mitä tehdään ja miten. Koko työmenetelmäni perustuu vuorovaikutukseen. Silti yhteentörmäyksiä syntyy. Nuori mies saattaa kiivastua vain siitä, että

kysyn miksi hän tulee myöhässä, koska ei halua, että valkoinen mies asettaa hänelle vaatimuksia.”

”Huomasin kerran lämmittelyharjoituksissa pahoja arpia erään miehen iholla. Kun kysyin, mistä ne olivat tulleet, hän kieltäytyi kertomasta. Muutaman viikon kuluttua keskustellessamme legendan tulkinnoista hän otti itse asian esille ja kertoi — ensimmäistä kertaa elämässään — mielenosoituksesta johon oli osallistunut 14-vuotiaana. Hänet oli pidätetty ja häntä oli kidutettu.”

Seuranneessa keskustelussa paljastui, että kaikki muutkin ryhmän miehet ja melkein kaikki naiset ovat joskus olleet pidätettyinä. He puhuivat näistä kokemuksistaan ensimmäistä kertaa. Monet itkivät, mikä on todella ennenkuulumatonta zulujen macho-kulttuurissa. ”Siitä tuli varsinainen ryhmäterapiaistunto, kun kaikki ryhtyivät purkamaan kokemuksiaan.”

Vanha legenda osui nykyiseen poliittiseen tilanteeseen niin sopivasti ja kipeästi, että siitä tuli tärkeä osa tekeillä olevaa esitystä.

”Itse asiassa tuntui, että kaikesta tuli poliittista siinä ympäristössä. Joka päivä nousi esiin uusi aihe.”

Tampereelta Riccion oli tarkoitus jatkaa matkaansa Etelä-Afrikkaan, jossa edessä oli uusi kolmen kuukauden työrupeama saman zulu-ryhmän kanssa. Aiheita ei ainkaan puuttunut, koska zulujen ja muiden ryhmien yhteenotot näyttivät vain kiihtyvän Natalin maakunnassa.

Ensi vuoden helmikuulle Riccio on vihdoin kaavailut käyntiä Sambiassa. ●

Mari Maasilta

TINKU -hankkeessa kohtaavat Andit ja Pohjoismaat

Tinku on aymara-kieltä ja tarkoittaa kohtaamista. Tinku on elävää perinnettä tämän päivän Boliviassa.

Leonel Cerruto taas on bolivialainen ketsua-intiaani, joka opiskelee Ruotsissa. Hän on työskennellyt pitkään kansansivistyksen parissa. Cerruto haluaa perustaa Bolivialaan intiaanien kansankorkeakoulun, ensin yhden, sitten ehkä useita. Hän toivoo ajatuksen leviävän myös Peruun ja Ecuadoriin.

Cerruto on kehittänyt Andien alueen ja Pohjoismaiden yhteistyön lisäämistä hankkeessa, jolle hän on antanut nimeksi Tinku. Hankkeen takana on myös Pohjoismaiden ja Latinalaisen Amerikan kansansivistyksen yhteistyöyhdistys FONOLA (Folkbildning Norden-Latinamerika).

Tinku-hankkeen tarkoituksena on ennen

kaikkea oppia tuntemaan Andien alkuperäiskansojen kulttuurin juuria, mutta myös kansansivistyksen luonnetta Etelä-Amerikan tässä osassa. Mitä Pohjoismaihin tulee, tarkoitus on tutustua Pohjolan kansankulttuureihin ja pohjoismaiseen kansansivistykseen. Lisäksi pyritään luomaan yhteistyötä kansanliikkeiden välille, lähentämään ”ruohonjuuritasa” ja akateemisia piirejä sekä saamaan aikaan muutosta kansansivistystyön avulla.

Hankkeesta kiinnostuneille tiedoksi, että Cerruto haluaisi vielä tänä syksynä järjestää Suomessa aiheesta seminaarin. Asiasa voi ottaa yhteyttä allekirjoittaneeseen, puh. 921-518 301 tai 921-502 191 (Kehitysmaakauppa, jonne voi jättää viestin).

Terhi Arell